

A kápolnaépítés során folyamatosan megtapasztaltuk a fentről jövő segítséget. Ezekről a megtapasztalásokról lészült a *Ketten jösztek, hárman mentek* kisfilm, amely az internet Youtube csatornáján megtekinthető. A kápolnában *Boldogasszonynak* egy különleges szobra látható, ugyanis áldott állapotban van megjelenítve. Ez egy üzenet a magyarság felé. Az az üzenet, hogy a magyar jövő a magyar anyák méhében van. Ehhez a gondolatához kapcsolódik a kápolnaszenteléskor indított *Gyarapodó Magyarság* mozgalom, valamint az ebből 2018 tavaszán sarjadt *Székegyföldi Vándorbölcső Program*, amelynek célja közösségünk létszámbeli gyarapodása.

A kápolna megépülése óta teljesen átrendeződött az életünk. Fogadjuk és időt szánunk az ideérkező zárandokokra, imanapokat és istentiszteleteket szervezünk. 2017. szeptember 8-a óta a kápolnában örökös imaszolgálat van, amibe a Kárpát-haza minden részéből bekapcsolódnak.

GYERMEKÁLDÁS

Hét esztendeje egy olyan településre költöttünk, ahol több volt a születés, mint a temetés. A mi patakunk a legnépesebb, innen jár legtöbb gyerek óvodába, iskolába. Habár az elmúlt években a születések számában voltak megtorpanások, idén négy lélekkel gyarapodott a havasi tanyavilág, s csak ketten tértek örök nyugalomra. A szomszédaink mind 3–5 gyermekes családok. Hozzánk idén május 1-jén érkezett meg a harmadik, fogadalmi gyermek, akit az augusztusi egyetemes imanap alkalmával római katolikus szertartás szerint Viktor-Ákosnak kereszteltünk. Jómagam a két nagyobb gyermekemmel unitáriusok vagyunk, a feleségem református, s így nemcsak a kápolnánk ökumenikus, hanem a családunk is. Szerintünk a vallásfelekezeti különbözőség nem oszthatja meg a magyarságot, hiszen EGY AZ ISTEN.

Sepsiszéki Nagy Balázs

A „katolikus” identitás a moldvai magyaroknál

Néhány évvel ezelőtt felkérést kaptam arra, hogy moldvai egyetemisták számára szervezett táborban tartsak „egy” előadást. A rendezvény szervezői idővel az előadás témáját, sőt: címét is megfogalmazták, ami a következőképpen szólt: *Ha felnövök, csángó leszek*. A moldvai katolikusok identitásának a kutatására – annak rendkívül összetett mivolta miatt – mind ez ideig nem vállalkoztam. Emellett, Pétek Jánoshoz hasonlóan, magam is úgy vélem, már magának a fogalomnak a használata is kérdéses (Pétek 2014. 409.), mind a tudományos diskurzusban, mind pedig az érintettek társadalmi, politikai körülményeit, az etnikum jövőbeni esélyeit figyelembe véve. Tóth István György volt az első, aki felhívta a figyelmet arra, hogy a témára irányuló vizsgálatok gyakran túlságosan leegyszerűsítették a moldvai katolikusok identitásának a kérdését, valamint az egyház és a vallás identissal kapcsolatos viszonyának a jelentőségét (Tóth 2006. 11.). A *csángó* fogalom egymásnak ellentmondó szakmai és „népi” használata szerencsésebb esetben különféle természetű problémákat keltett, de olyan is előfordult, hogy veszélyhelyzetet generált, például a második világháború idején, amikor a román nemzettestre ártalmas „üszök”-nek tartott csángók/katolikusok oroszországi deportálása is felmerült (vö.: Vincze 2004). A fentiek

– és más, itt most figyelmen kívül hagyott tényezők – alapján a csángó kifejezést népnév kategóriaként nem, legfeljebb sajátos kulturális jegyekre utaló fogalomként tartom alkalmazhatónak (indokolt esetben). A moldvai egyetemistáknak tartott előadásomnak végül a *Magunkról magunknak* címet adtam, a rendelkezésemre álló időben pedig megpróbáltam áttekintést nyújtani a moldvai magyarok identitásának „alakulástörténetéről” és az identitást kifejező kategóriák használata terén nyomon követhető következtetésekről, esetlegességről a szakmai diskurzusban és a közbeszédben. Az alábbiakban a moldvai magyarság identitásával kapcsolatos kutatások néhány kérdését szeretném megfogalmazni és egy-egy „lábjegyzettel” kommentálni. A téma tudományos áttekintését egy korábban közölt írásomban foglaltam össze (Iancu 2014), itt most a „katolikus” identitás valamint a „katolikus közösség” kategóriák háttéréről szeretnék értekezni.

Az általánosan elfogadott megállapítások szerint a moldvai magyar népcsoport kimaradt a magyar polgári nemzet- és kultúraszervezés eseményeiből, mozgalmából (nyelvújítás, anyanyelvű oktatás, anyanyelvű hitélet stb.) és ezek a (nemzeti, kulturális) hatások később sem formálták át a közösségek kollektív világképét, társadalmi struktúráját és kultúráját, így a moldvai magyarság az egyetlen olyan magyar nyelvű csoport, amely a XIX–XX. század idején nem vált a modern polgári magyar nemzet szerves részévé (Pozsony 2005. 110.). A vizsgálatok az identitásstruktúra ún. egyesítő és elválasztó elemei (nyelv, közös eredettudat, vallás, tradíció stb.) mentén próbálták feltérképezni a moldvai magyarság (kollektív) identitását, illetőleg az etnikai/nemzeti identitást „helyettesítő” világkép elemeket, amit többen a vallásban véltek felfedezni. Marius Diaconescu román történész nyomán széles körben elterjedt az a nézet is, hogy a moldvai katolikus lakosság több mint egy évszázada „*súlyos identitáskriszisen*” szenved, lévén, hogy az érintettek nincsenek meggyőződve eredetükről, etnikai hovatartozásukról, aki pedig kitart meggyőződése mellett, az a nyilvánosság előtt nem vállalja nézeteit (Diaconescu 2005. 9.). A kutatás az általánosság szintjén tesz kijelentéseket a csángók identitásának mibenlétére és/vagy identitáskriszisére vonatkozóan, kevés olyan tudományos vizsgálat készült, amelyeknek keretében a jelenség a maga összetettségében került volna elemzésre. Ilyen, a komplexitást szem előtt tartó vizsgálatot végzett Tánzos Vilmos (2006. 27–46.; 2011), Vincze Gábor (2004) és Gazda József (1994. 269–282.), a témát annak történeti, nyelvi stb. rétegzettségére szerint, az egyház és az állam irányából érkező hatások figyelembevételével közelítve és értelmezve.

A mai tudományos álláspont szerint a moldvai magyar közösségek középkorias, etnikai vagy prenacionális típusú identitással rendelkeznek, ami azt jelenti, hogy a csoport összetartozását nem a nemzeti identitáselemek, hanem a közösségben gyakorolt normatív rítusok, azonos nyelvi, kulturális, vallási tradíciók alkotják és határozzák meg. Ilyen irányú vizsgálatokat azonban nem végeztek. A magyar nyelvészet és néprajztudomány a moldvai magyarságot három (nagyobb) egységre tagolja (északi, déli és székelyes csángók). A vizsgálatok mégis vagy általánosságban „a” csángókra, vagy egy adott településen gyűjtött adatok elemzése révén tesznek (általánosan érvényes[nek] vélt) megállapításokat az identitás mibenlétére vonatkozóan. Nincsenek ismereteink például arról, hogy a (kisebb) csoportok/falvak milyen szempontok szerint határolják el önmagukat egymástól, és milyen értékek mentén vállalnak közösséget egymással. A kérdés tisztázása messzemenően indokolt, hiszen a faluközösségek között a valláson kívül gyakran nincs is más, egészében vagy nagyobb mértékben azonosnak, közösnek nevezhető „identitáselem”, sőt, már vallás tekintetében sem alkotnak homogén közösséget. Nem beszélve arról a tényről, hogy semmiféle ismeretünk nincsen a moldvai (ipari) városokban élő, jelentős számú csángó identitásáról. Ez utóbbihoz kapcsolódik az az elméleti kérdés, hogy egyáltalán hol kezdődik, és

mi a kiterjedési köre az úgynevezett csángó létnek? Csángó-e a Magyarfaluból 1976-ban Galacba költözött, azóta is ott élő Veres Anna, jó néhány ezer társához hasonlóan?

A témában készült legújabb szintézis szerzője Tánczos Vilmos, aki a 2011-es romániai népszámláláson, népszámlálási biztосként szerzett tapasztalatait tette közre és elemezte az ugyanebben az évben közreadott tanulmánykötetében. A tanulmányból az derül ki, hogy 1) az egykori magyar közösség többsége román nemzetiségűnek vallja magát; 2) a katolikus vallás mint identitáselem továbbra is meghatározó, 3) a katolikus egyházhoz való tartozás tudata pedig magában foglalja az „oláh”-tól való elhatárolódást is. Az „oláh”-ságtól való elhatárolódás azok körében is megfogalmazást nyer, akik identitásuk meghatározásában használják a román etnonimet, és Romániában élő római katolikusnak határozzák meg magukat. A szerző 4) „csángó tudat”-ot is regisztrált, amit „tipikus prenacionális kategóriaként” határoz meg, végül 5) „új csángó öntudat”-ról is beszámolt, ami önálló entitásként jelenik meg a magyar és/vagy román integrációt elutasító, a helyi hagyományok és nyelv (?) iránt érdeklődést tanúsító, statisztikailag még nem mérhető mennyiségben, a fiatalok körében. Ez utóbbi „vállalkozás” összhangban van az Európa Tanács 2001-ben megfogalmazott, 1521-es számú Ajánlásában foglaltakkal, melyben a szervezet „Románia számára kötelezővé teszi a moldvai csángó hagyományos kultúra és nyelv védelmét.” A „csángó [...] kultúra és nyelv” megfogalmazás a jelenség önkényes és tetszőleges meghatározását tette lehetővé, sőt: „legalizálta”. Innen nézve, a helyben vagy távol élő csángó kultúraszervezők által propagált „új csángó öntudat” megjelenése természetes reakcióként, következményként értékelhető.

A „KATOLIKUS” IDENTITÁS

Említettem, hogy a tudományos diskurzusban és a társadalmi közbeszédben egyaránt közhely, hogy a moldvai magyarok (prenacionális) identitását alkotó elemek között a vallás a legmeghatározóbb tényező. A vélekedés alapja az, hogy az önazonosságra vonatkozó kutatói kérdésre (ti.: „*Minek/Kinek tartja magát?*”) a kérdezettek válasza: „*katolikus*”, vagy „*román katolikus*”. Ez a megállapítás azt sejteti, hogy: 1) a megkérdezettek nem tesznek különbséget a vallási és nemzeti jegyek között, vagy számukra ez a különbség nem létezik, nem ismert, nem lényeges; 2) önazonosság tekintetében a vallási hovatartozás prioritást élvez az identitás többi eleme között; 3) a „*román katolikus identitásforma*” a helyi egyházmegye által propagált (ön)elnevezés meghonosodásának, továbbá a vele való azonosulásnak a jele (vö.: Tánczos 2011). A probléma kifejtésére itt most nincs lehetőség, ám érdemes egyetlen jelenségre, éspedig az anyanyelvű egyházi/vallási élet igénylésére utalni, ahol a vallási és a nyelvi, illetve etnikai elemek közötti distinkció világosan kifejezésre jut, ahol azt látjuk, hogy a katolikusok nem papot: *magyar papot*, nem misét: *magyar misét* stb. igényeltek az egyház vezetőitől. (A kérdéshez kapcsolódó források pl.: Benda 1989; Domoikos 2001; Vincze 2004. stb.). Perca Mihai mutatott rá arra, hogy a XVIII–XIX. században a „*magyar követelések*”, valamint a sorozatos lázadások miatt Szabófalvát és környékét az egyház berkeiben „*a misszionáriusok purgatóriumának*” nevezték (Perca 2006. 25.). Adódik a kérdés, hogy magyar/nemzeti identitás hiányában miért merülhetett fel a magyar nyelvű egyházi élet (kockázatoktól nem egészen mentes) igénylése?

Köztudott, hogy Moldvában a katolikus lakosságot a középkortól kezdve egészen a két világháború közötti időszakig *ungurinak* nevezték (Diaconescu 2005. 12.). Minthogy a középkori (és a későbbi) Moldvában a katolikus lakosság jelentős része magyar eredetű volt, a katolikus vallást „*magyar vallás*”-ként, az ortodox vallást „*oláh hit*”-ként jegyezték. Fel-



Bérmálás Magyarfaluban 2005-ben (Iancu Laura felvétele)

tehetően ennek köszönhetően és ekkor vált a vallás és az etnikum szinonim fogalomká (vö.: Gegő 1838. 57.), és kétséges, hogy a vallásos identitás egy középkori identitásforma „megrekedtségének” a jele (vö.: Jakab 2006. 27.). Önmagában már az is kérdés, hogy a közép- és újkori moldvai egyházi viszonyok közepette mennyire volt/lehetett meghatározó közösségalkotó és világnépformáló erő a vallás, miután bizonyosra vehető, hogy „a moldvai magyar katolikusoknak a 17–18. század folyamán alig volt hivatalos vallásosságuk” (Tánczos 1995. 85.). Összegezve tehát: a vallás nem helyettesítette és ma sem helyettesíti az etnikai identitást, ellenkezőleg, a két elem egymást igazolta és magyarázta, a köztudatban a vallás és az etnikum a XX. században is szinonim fogalomként élt. A XX. század, és bizonyos tekintetben napjaink politikai viszonyai, az etnikai identitás vállalására nézve kritikus, sőt, kockázatos légkört teremtettek Moldvában, aminek folytán/következtében a moldvai magyarok körében a vallási identitás „vállalhatóbbnak” bizonyult, nem is annyira az etnikai konfliktusok elkerülése végett, inkább azért, mert saját (etnikai), politikai érdekképviselet hiányában az egyház volt az, akire a katolikus lakosság társadalmi, jogi stb. ügyek esetén – akár mint közvetítőre – támaszkodni tudott. Ez az adottság ma is sajátossága a moldvai katolikus közösségeknek.

Lényeges megemlíteni, hogy Moldvában a vallási intézmények és a nemzetállam intézményei egy időben, a XIX. század utolsó évtizedeiben alakultak meg, és mindezek egymásra gyakorolt hatása aszimmetrikus, a nemzeti érdekek egyoldalúan és maradéktalanul érvényesülnek a vallási szférában. A modern nemzetállamok politikai intézményei olyan ideálokat, célokat fogalmaztak meg, amelyek a társadalom egésze számára vonatkoztak, a nemzetté válást a társadalom minden rétegétől, azaz minden kisebbségétől elvárták (Daniel-Durham 1997. 9.). Moldvában a katolikus lakosság román nemzetbe történő integrálásának a folyamatában – az iskola/oktatás mellett – az egyház is politikai intézményként

funkcionált. Mindeme körülmények magyarázatul szolgálnak valamelyest a napjaikban megfigyelhető, a népszámlálási adatokban is tükröződő identitás jellegére és összetevőire vonatkozóan.

KATOLIKUS KÖZÖSSÉG

A moldvai katolikusok identitására irányuló vizsgálatok jellemzője a szociológiai felmérésekben használt kérdőíves módszer alkalmazása, valamint a tényszerű, történeti ismeretek, azaz a „történeti tudat” feltérképezése. Az identitást jelölő kategóriák (katolikus, magyar, oláh, román, csángó stb.) általában adottak, a kérdezettek mindössze a kategóriák között választhatnak szabadon. A kutatások azt bizonyítják, hogy az identitás külső kifejezése gyakran vagy rendszerint szituációfüggő. Az ilyen körülmények közepette nyert adatok helyes, hiteles értelmezése a gyűjtési körülmények ismertetése mellett, az egyén élettörténetének és életkörülményeinek a figyelembevételével, a közösség történeti, kulturális stb. adottságainak együttes számbavételével lehetséges, és mindez az általánosítás igényével fellépő kutatásoktól elvárt.



Virágvasárnapi körmenet Magyarfaluban 2008-ban (Iancu Laura felvétele)

Az identitás szempontjából igen lényeges tényező, hogy a moldvai magyar katolikus lakosság különböző korokban, különböző régiókból és különböző okok miatt Moldvába menekült vagy oda költözött erdélyi magyarok leszármazottaiból áll (lásd: Mikecs 1989). A szervezett áttelepedés mellett tehát gyakori volt a spontán vagy a kényszerű „szivárgás” is, amiről részletes és pontos ismeretekkel nem is rendelkezünk. Emellett, az identitás-

vizsgálat szempontjából igen fontos a szűkebb értelemben vett (belső) migrációs folyamatok feltárása is. Végül, azzal a kérdéssel is szükségszerű foglalkozni, hogy – az intenzív népeségmozgás közepette – egyáltalán beszélhetünk-e, és mikortól, milyen értelemben etnikai vagy vallási szempontból homogén moldvai magyar csoportról, közösségekről? A magyar identitás szempontjából az idegenség, a jövevénység, az alávetettség, és persze a katolicizmus, a magyar nyelv stb. legalább olyan mértékben meghatározó tényezők, mint az a tény, hogy a reformkori magyar „nemzeti ébredés hullámai” nem lépték át a Keleti-Kárpátok gerincét, vagy az, hogy a moldvai magyarság nem rendelkezett a nemzeti ideológiát „meghonosítandó” értelmiségi réteggel. A közös származástudatot és együvé tartozást egyedül a magyar nyelv erősíthette valamelyes, ám (úgy tűnik) a nyelv nem bizonyul olyan köteléknek, közös vonásnak, ami a gyakran egymástól távol eső falvakban élő, egymással nem érintkező vagy ellenkezőleg: egymással keveredő magyar jobbágy vagy „részes” közösségeket „népcsoporttá”, közösséggé kovácsolta volna. A Moldvába települt magyar közösségeket, intézményhálózata és monopól helyzete révén a jászvásári székhelyű római katolikus püspökség kovácsolta közösséggé, éspedig nem etnikai, talán nem is tágabban vallási, hanem konkrétan: *katolikus közösséggé* (comunitate catolică). Tapasztalataim szerint a középkori „örökség” mellett (katolikus = magyar vallás) ebből adódik a moldvai magyarok vallási identitása és az egyházhoz való sajátos kötődése. A katolikus identitás gyökerét valahol itt kell keresnünk. A vallási azonosságtudat, önmeghatározás elsősorban egy vallásos közösséghez, azaz a római katolikus egyházhoz való tartozás tényét és érzését jeleníti meg. Indokoltnak vélem idézni ezen a helyen a Daniel–Durham szerzőpáros megállapítását, akik úgy fogalmazzak: a vallási azonosság „nem pusztán önmegnevezés vagy önmeghatározás, hanem egy társadalmi kötelék átélése” (Daniel–Durham 1997. 5.). A valóságosság terén végzett kutatásaim alapján úgy vélem, a moldvai magyarok vallási azonosságtudata elsősorban életmódot és világnézetet jelent, olyan világnézetet, amely – hit- és szokásrendszere révén – az egyéni és a közösségi élet számára célt fogalmaz meg, értékrendet állít fel, olyan értékrendet, amely a teljes emberi és társadalmi életet szabályozza és a közösség fenn- és megmaradásához járul hozzá. Ezt mutatja a moldvai magyar közösségek anyanemzettől távol, és attól függetlenül, kisebbségi körülmények közepett kialakult kultúrája is, amely saját és sajátos, a társadalmi élet egészének az irányítását szolgáló értékrendet, tradíciót testesít meg. A világnézet és a vallás szerves része az identitásnak, ám az identitás tág tartományát önmagában egyik sem meríti ki. A moldvai magyar közösségek nemzeti, etnikai kötődésének a kutatása sajátos módszert igényel és félő, hogy tudományos eszközökkel legfeljebb elméleti szinten ragadható és írható le. A helyi/moldvai tradíció, minthogy erdélyi magyar és székelyföldi székely közösségek magyar nyelvű tradíciója, az egyetemes magyar kultúra szerves része, ettől a körülménytől az „új csángó öntudat”-ot konstruáló szereplők nem tekinthetnek el.

Iancu Laura

Irodalom. *Benda Kálmán*: Moldvai csángó-magyar okmánytár. I–II. Bp., 1989; *Daniel, Krystyna–Durham, W. Cole*: A vallási azonosságtudat mint a nemzeti identitás összetevője. *Fundamentum*, 1997. 2. sz. 5–21.; *Diaconescu, Marius*: A moldvai katolikusok identitáskrizise a politika és a historiográfiai mítoszok között. In *Kinda István–Pozsony Ferenc* (szerk.): *Adaptáció és modernizáció a moldvai csángó falvakban*. Kolozsvár, 2005. 9–20.; *Domokos Pál Péter*: A moldvai magyarság. 6. kiadás. Bp., 2001; *Gazda József*: A nyelv és a magyarságtudat szintjei a moldvai csángóknál. *Néprajzi Látóhatár*, 1994. III. évf. 1–2. sz. 269–282.; *Gegő Elek*: *A moldvai magyar telepek...* Buda, 1838. K. n.; *Iancu Laura*: A moldvai

magyarság identitásának tudományos interpretáció. In *Ferencz Attiláné Szöcs Éva–Gazda József–Szabó Etelka* (szerk.): *Kőrösi Csoma Sándor Mi a magyar?* Sepsiszentgyörgy, 2014. 454–465.; *Perca Mihai*: Szabófalvi események. In *Diószegi László* (szerk.): *A moldvai csángók*. Bp., 2006. 19–25.; *Péntek János*: A moldvai magyarokról és a csángó elnevezésről. *Magyar Nyelv*, 2014. 110. 406–416.; *Pozsony Ferenc*: A moldvai magyarok történeti tudata. In *Uő.*: *A moldvai csángó magyarok*. Bp., 2005. 95–110.; *Tánczos Vilmos*: „Deákok” (parasztkántorok) moldvai falvakban. Erdélyi Múzeum, 1995. LVII. évf. 3–4. sz. 82–98.; *Uő.*: A moldvai csángók asszimilációja történeti perspektívában (szempontok, források, kutatási feladatok). In *Diószegi László* (szerk.): *A moldvai csángók*. Bp., 2006. 27–46.; *Uő.*: Madárnyelven. A moldvai csángók nyelvéről. Kolozsvár, 2011; *Tóth István György*: Csángó hétköznapiak a 17. században. *Rubicon*, 1999. X. évf. 9–10. sz. 26–29.; *Uő.*: A katolikus egyház szerepe a moldvai csángók etnikai identitásának kialakulásában a 17. században. In *Diószegi László* (szerk.): *A moldvai csángók*. Bp., 2006. 11–17.; *Vincze Gábor* (szerk.): *Asszimiláció vagy kivándorlás? Források a moldvai magyar etnikai csoport, a csángók modern kori történelmének tanulmányozásához*. Bp., 2004.

Megjelent „A moldvai magyar tájnyelv szótára”

2018. április 13-án az MTA Könyvtár és Információs Központ Konferenciatermében mutatták be nagyszámú közönség előtt a háromkötetes, *A moldvai magyar tájnyelv szótára* (Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2016–2018) című munkát. A szótár szerkesztője, Péntek János kolozsvári emeritus professor, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja történeti visszapillantást is adva szolt a szótár születésének körülményeiről, a szerkesztéssel járó szervezési és lexikográfiai feladatokról és döntésekről. A néprajz szemszögéből Paládi-Kovács Attila, a nyelvészet oldaláról Kiss Jenő ismertette a szótárt. Az alábbiakban az utóbbi összefoglalása következik.

* * *

1. A „*moldvai magyar tájnyelv*” azt jelöli, hogy a magyar nyelvnek Moldvában beszélt, területi alapon elkülönülő változatáról van szó. (Nem pedig a magyar nyelv legközelebbi rokon nyelvéről.) A „szótár” azt teszi világossá, hogy nemcsak tájszavakat (ha csak tájszavak lennének benne, akkor tájszótár volna), hanem a közmagyarral egyező szavakat is tartalmazó szótár. Igaz, az ilyen szavak száma kevés, de ezzel a lexikográfia elvvel csak egyet lehet érteni, mert önmagában is tanulságos az, hogy ebben az archaikus magyar nyelvváltozatban mely szavak azonosak a magyar köznyelvi megfelelőikkel. Sokakban fölmerülő kérdésre ad választ Péntek János a bevezetőben: „*Hogy miért nem használom a szótár címében és a továbbiakban sem a csángó megnevezést, és hogy miért nem ajánlom mások számára sem a szó szaknyelvi használatát, külön tanulmányban fejtettem ki, indokoltam meg.*” (I/1.: 7). Több tanulmányban is foglalkozott ugyanis e szó eredetével és a moldvai magyar közösségek indentitástudatában betöltött negatív szerepével, s meggyőző történeti és nyelvföldrajzi érveléssel igazolta, hogy a *csángó* elnevezés gúnynévként született akkor, amikor a madéfalvi veszedelem után a mezősegi ősökre visszamenő moldvai magyarok mellett megjelentek az első székely csoportok. Az utóbbiak számára feltűnt, hogy a régi moldvai magyarok a *csinál* igét *csánnak* mondják (hogy tehát *csánognak*), s ezért a *csán-*